

Konst, forskning och moraliskt aktörskap

Malmö 7 mars 2025

LUNDS UNIVERSITET

MALMÖ
UNIVERSITET

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Linnéuniversitetet

LUNDS
UNIVERSITET

MAGDALENA ELMERSJÖ, SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA
KATARINA HOLLERTZ, GÖTEBORGS UNIVERSITET
SARA HULTQVIST, LUNDS UNIVERSITETET

LUNDS
UNIVERSITET

CASE

CENTRE FOR AGEING AND
SUPPORTIVE ENVIRONMENTS

Upplägg

- Om ”Moralisk stress och moralist aktörskap i svensk äldreomsorg”
- Forskning möter konst – nya sätt att kommunicera
- Filmvisning
- PAUS
- Diskussion, lärdomar och framåtblick

Svensk äldreomsorg, en problembeskrivning...

- Äldreomsorgens arbetsvillkor
- Komplicerade biståndsbedömningar
- Svårigheter för första linjers chefer att upprätthålla god kvalitet
- Ett krävande omsorgsarbete
- Svåra situationer och etiska dilemman kan leda till moralisk stress

Tre kommuner, tre yrkeskategorier, tre forskare, tre lärosäten och tre år

Reflexiv professionsforskning utgår inte från ett definierat kunskapsbehov, utan från ett upplevt skav, en svår situation eller ett dilemma (Lindseth 2023)

Syfte:

- undersöka om och när moraliskt aktörskap kan mobiliseras i ett fält där etiska dilemman och moralisk stress genomsyrar verksamheten.
- skapa förståelse för yrkeskärna och arbetsvillkor för undersköterskor, enhetschefer, biståndshandläggare.
- utveckla lokalt lärande för ökad kvalitet i äldreomsorgen.

Frågeställningar

- Vilka situationer skapar moralisk stress i svensk äldreomsorg?
- Under vilka villkor kan moralisk stress fungera som katalysator för moraliskt aktörskap i svensk äldreomsorg?
- Hur kan moraliskt aktörskap i svensk äldreomsorg främjas?

Moralisk stress och moraliskt aktörskap

Moralisk stress

- avsaknad av kontroll
- yttre omständigheter som hindrar en från att göra det man upplever som det rätta att göra utifrån yrkesethos

Moraliskt aktörskap förstås som:

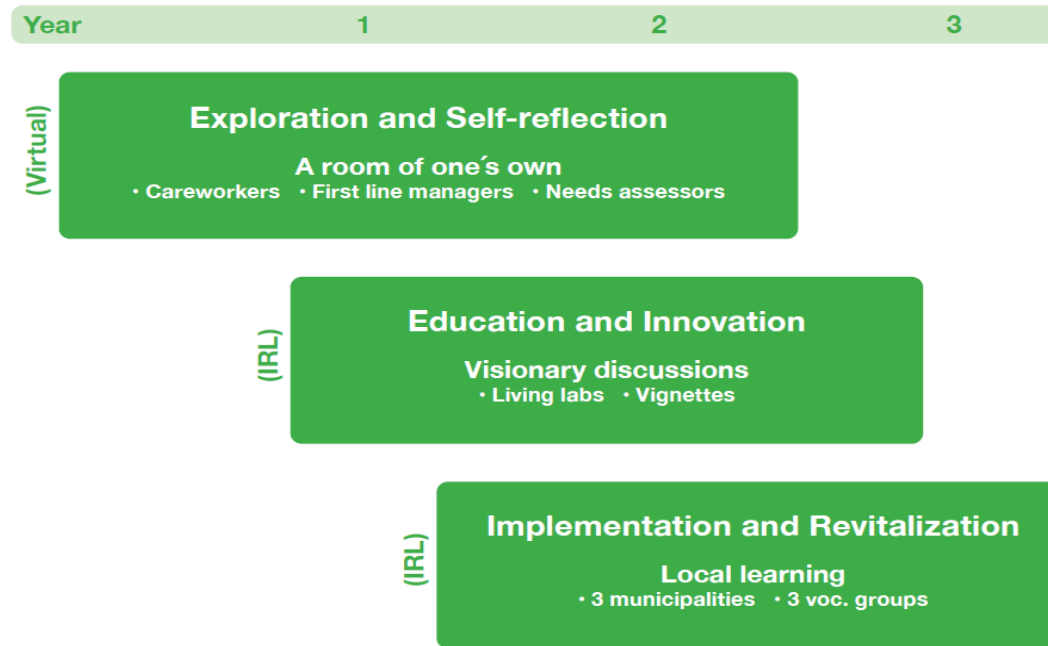
- kognitiv kapacitet, känslor, färdigheter och handlingar
- (Kollektivt) handlande i linje med yrkesetos

Moralisk stress kan leda till passivitet – men också till aktivitet (aktörskap). Moralisk stress och moraliskt aktörskap måste ses i ljuset av sitt politiska och strukturella sammanhang

Moralprojektets upplägg

Svåra situationer på jobbet – exempel som leder till moralisk stress

Baspersonal

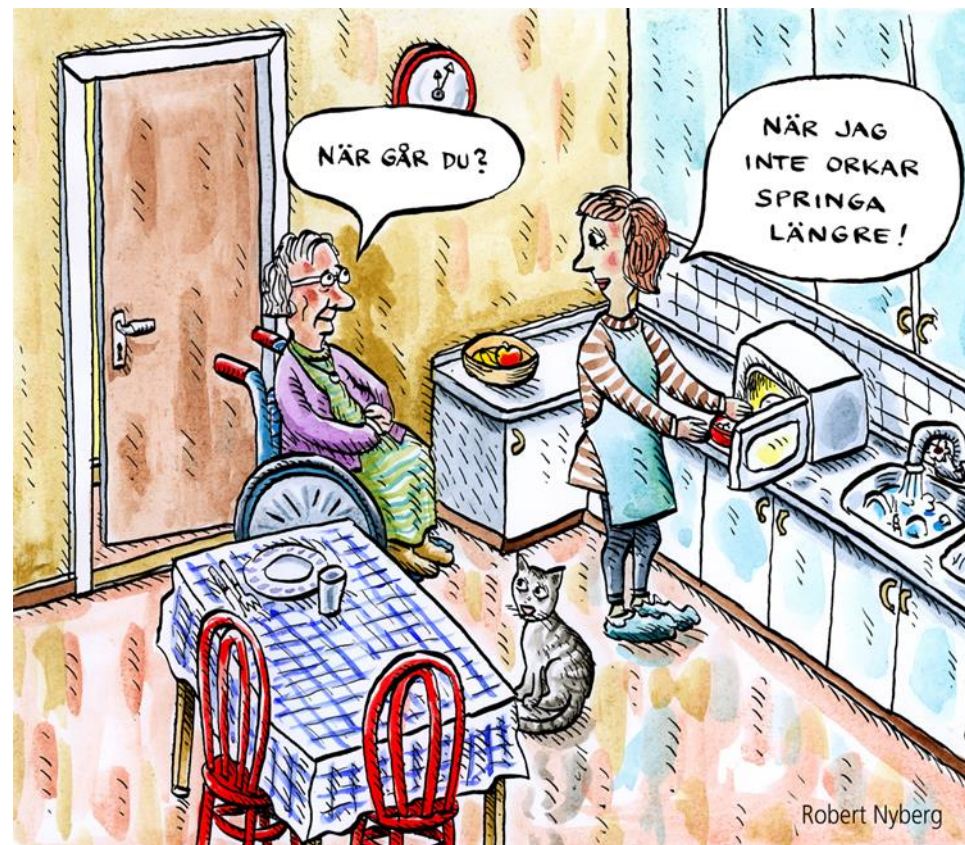
Bristande kompetens i arbetsgruppen

Minutjakt

Underbemanning

Stress för den äldre

Snabba förändringar i behov

© Robert Nyberg

LUNDS
UNIVERSITET

Att tillgängliggöra lärdomar längs vägen, att skapa former för meningsutbyte och att folkbilda

7 september 2023 kl. 04:00

Debatt

Forskare: Regeringen raserar folkbildning när färre kan utbildas till välfärdsyrken

Det är både oklokt och oansvarigt av regeringen att skära ned stödet till studieförbund och folkhögskolor. Det menar tre forskare i socialt arbete.

SOCIAL POLITIK

Med detta inlägg vill vi uppmana arbetsmarknadens parter att göra gemensam sak i påtryckningsarbetet gentemot statsmakterna. Unga människor med utbildning inom vård och omsorg nekas möjligheter till arbete. Detta sker trots att behovet av personal är stort och det finns människor som vill och kan arbeta. Orsaken är att de - med hänvisning till att identiteten inte kunnat fastställas - nekas arbetsställand. En mer rimlig ordning vore att de personer som vistas i vårt land och som har relevant yrkesutbildning tillåts kliva rakt in på arbetsmarknaden och göra nytta. Efter över fem år i Sverige borde det vara underordnat att papper försvunnit i samband med en flykt. Det är det enda moraliskt rätta och till syvende och sist en fråga om sunt förnuft. Sverige har redan investerat i utbildning för dessa unga människor. Låt dem göra nytta och bidra. De gamla behöver dem. Sverige behöver dem.

Stora delar av vård- och omsorgssektorn vittnar om akut personalbrist. I äldreomsorgen är bristen sedan länge känd. I kölvattnet av en segdragen pandemi är behovet av personal stora också inom den somatiska slutenvården. Flera regioner och kommuner flaggar för att vård- och omsorgspersonalens välbehövliga sommarssemester kanske inte kan beviljas. Det finns nämligen inga vikarier att anställa.

Samtidigt har tusentals unga nyligen tagit studenten. En del har kämpat hårdare än andra för vit mössa och fullständiga betyg. De kom ensamma till Sverige i tidiga tonåren och har inte bara tvingats fäkta mot de väderkvarnar Migrationsverkets byråkrati har utvecklets till. De har också utan föräldrastöd motiverat sig till att lära ett främmande språk och ta gymnasieexamen i ett nytt land. Ett land de knappt visste fanns för 10 år sedan och som de inte ens vet om de kommer att få vistas i framöver, men som de vill bidra som medborgare i. Flera av dem har läst vård och omsorg och vill inget hellre än att så snabbt som möjligt komma ut på arbetsmarknaden och göra nytta som undersköterskor. En av oss som skriver det här är Sami:

"Jag tog nyligen examen som undersköterska med fina vitsord från lärare och praktikhandledare. I stipendiet som jag fick står: "Med din förmåga kommer du att bidra till att förbättra och utveckla vården och bli en god förebild, vilket kommer gynna vårdtagare, anhöriga och kollegor". Jag tror jag skulle bli en tillgång som undersköterska i Sverige. Men jag får inte arbeta. Och jag är inte ensam, det finns många i min situation. Vi fyra som skriver detta har tillsammans och i dialog med både Migrationsverket och Sveriges kommuner och regioner, SKR försökt utvärdera vad som avgör att vissa utbildande undersköterskor kan undantas kravet på arbetsställand och ges möjlighet att göra en insats på arbetsmarknaden medan andra nekas, men frågan kvarstår. Det är något som inte stämmer, och den ena handen verkar inte veta vad den andra gör."

LUNDS UNIVERSITET

Manus är en fri tolkning av
intervju-material från
forskningsprojektet

Forskning möter konst - Vem ropar för Alvar

LUNDS
UNIVERSITET

Diskussion

Filmen – vad ser ni?

Tack för att ni samtalat med oss!

VILGOT

av Robert Nyberg

LUNDS
UNIVERSITET

Referenser

- Elmersjö, M., Hollertz, K., & Hultqvist, S. (in progress). Gamla älskade barn: unga vuxnas erfarenheter av svensk äldreomsorg.
- Elmersjö, M., Hollertz, K., & Hultqvist, S. (in progress). A room for trust, comfort, and togetherness. Lessons learned from focus groups in digital rooms in research on eldercare.
- Elmersjö, M., Hoffmann, E., Hollertz, K., & Hultqvist, S. (2022). Delaktighet i forskningsprocessen:-PAR i en samtida kontext. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 29(3-4), 285-304.
- Elmersjö, M., Hultqvist, S., & Hollertz, K. (2022). Moral Stress and Moral Agency in Swedish Eldercare. *Social Science Protocols*, 5(1), 1-10.

